Þriðjudaginn 23. júní 1998.

Nr. 5/1998. **Félag íslenskra náttúrufræðinga**
(Ragnar H. Hall hrl.)
gegn
ríkissjóði Íslands
(Einar Karl Hallvarðsson hrl.)

Kjarasamningur. Úrskurðarnefnd.

Dómur Félagsdóms.

Málið dæma Auður Þorbergsdóttir, Kristjana Jónsdóttir, Ingibjörg Benediktsdóttir, Sigurður Tómas Magnússon og Guðmundur Skaftason.

Mál þetta, sem dómtekið var 15. júní sl., var höfðað með stefnu áritaðri um birtingu 13. maí 1998 og þingfestri 18. s.m.

Stefnandi er Félag íslenskra náttúrurfræðinga, kt. 530169-4139, Lágmúla 7, Reykjavík.

Stefndi er ríkissjóður Íslands, kt. 550169-2829, Arnarhvoli, Reykjavík.

Dómkröfur stefnanda:

Stefnandi kveðst gera þá dómkröfu, að úrskurður sem upp var kveðinn 18. mars 1998 af úrskurðarnefnd samkvæmt b-lið fylgiskjals nr. 1 með samkomulagi fjármálaráðherra f.h. ríkissjóðs, Reykjavíkurborgar og Reykjalundar annars vegar og Félags íslenskra náttúrufræðinga hins vegar um breytingar og framlengingu á kjarasamningi þessara aðila 5. júlí 1997, verði dæmdur ógildur.

Einnig gerir stefnandi kröfu um, að stefndi verði dæmdur til að greiða honum málskostnað að skaðlausu samkvæmt mati dómsins. Við ákvörðun málskostnaðar verði tekið tillit til skyldu stefnanda til að greiða virðisaukaskatt af málskostnaði, en stefnandi kveðst ekki njóta frádráttarréttar á móti þeim skatti.

Dómkröfur stefnda:

Stefndi krefst sýknu af öllum kröfum stefnanda og að stefnda verði tildæmdur málskostnaður úr hendi stefnda samkvæmt mati dómsins.

Málavaxtalýsing stefnanda.

Stefnandi gerir þá grein fyrir málavöxtum, að Félag náttúrufræðinga sé eitt af aðildarfélögum Bandalags háskólamanna. Félagið sé

stéttarfélag, sem hafi sjálfstæðan samningsrétt samkvæmt 4. og 5. gr. laga nr. 94/1986 um kaup og kjör félagsmanna sinna sem starfa hjá ríkinu, sveitarfélögum og sjálfseignarstofnunum, og hafi gert kjarasamning við stefnda 5. júlí 1997. Með þeim samningi hafi tilteknum atriðum í eldri kjarasamningi aðila verið breytt, en samningurinn að öðru leyti framlengdur óbreyttur með gildistíma til 31. október 2000.

Stefnandi kveður aðila máls þessa hafa verið sammála um það við kjarasamningsgerðina sem lauk með samningi þeirra 5. júlí 1997 að taka upp nýtt launakerfi. Um þetta sé ákvæði í 3. gr. þess samnings, þar sem segir m.a.:

„Aðilar eru sammála um að taka upp nýtt launakerfi. Tilgangur með þessari breytingu er eftirfarandi:

Að auka sveigjanleika launakerfisins og draga úr miðstýringu í launaákvörðunum og koma á skilvirkara launakerfi sem tekur mið af þörfum og verkefnum stofnana og starfsmanna þeirra.

Að fela stofnun útfærslu og daglega framkvæmd kjarasamninga þannig að hún geti, með hliðsjón af eðli starfsemi, skipulagi og/eða öðru því sem gefur stofnun sérstöðu, ákveðið með samkomulagi, sem telst þá hluti kjarasamnings, við stéttarfélög starfsmanna hvaða þættir skuli lagðir til grundvallar við mat á störfum þeim sem innt eru af hendi á hennar vegum.

Að auka hlut dagvinnulauna. Það er m.a. gert með því að fækka þrepum og minnka vægi sjálfvirkra tilfærslna. Jafnframt er opnað fyrir þann möguleika að breyta samsetningu heildarlauna þannig að dregið sé úr yfirvinnu og vægi dagvinnulauna aukið án þess að það dragi úr vinnuskilum eða framleiðni stofnunar.

Hið nýja launakerfi skal taka gildi 1. desember 1997 en vera að fullu komið til framkvæmda 1. janúar 1998.

Frá þeim tíma fellur brott eldri launatafla, kaflinn um launaþrep og prófaldur svo og kaflinn um röðun í launaflokka. Jafnframt falla brott öll ákvæði um röðun starfa í launaflokka."

Stefnandi kveður samningsaðilana hafa komið sér saman um rammann utan um hið nýja launakerfi og séu meginákvæðin um það í greinum 3.1., 3.3. og 3.5. Í stuttu máli sé þetta kerfi byggt upp þannig, að í grein 3.1., sem kemur í stað greinar 1.1.1. í eldri kjarasamningi, sé launatafla með 74 launanúmerum. Sú tafla greini mánaðarlaun starfsmanns í fullu starfi frá og með 1. desember 1997. – Í

grein 3.3., sem kemur í stað greinar 1.2. í eldri kjarasamningi, komi fram að innan þriggja ólíkra launaramma, sem kallaðir eru A, B og C, skuli vera þrep sem starfsmenn raðast í eftir aldri. Þannig séu 6 slík þrep í ramma A, 5 þrep í ramma B og 3 þrep í ramma C. – Í grein 3.5., sem kemur í stað greinar 1.3.1., sé síðan gerð nánari grein fyrir skilgreiningum starfa í þessum 3 launarömmum. Rammi A samanstandi af 16 flokkum, sem auðkenndir eru A1-A16, og innan hvers flokks séu svo aldursþrep samkvæmt grein 3.3. Rammi B samanstandi af 18 flokkum, sem auðkenndir eru B1-B18, og innan hvers flokks séu svo aldursþrep samkvæmt grein 3.3. Rammi C samanstandi af 16 flokkum, sem auðkenndir eru C1-C16, og innan hvers flokks séu svo aldursþrep samkvæmt grein 3.3.

Hver launarammi sé sýndur í töflunni með þeim hætti, að við hvert aldursþrep í hverjum flokki sé tilgreint númer sem svarar til launatöflunnar í grein 3.1. Þannig megi t.d. finna það út að starfsmaður sem er 30 ára gamall og er í 10. flokki í launaramma A fær laun númer 24 eða 129.047 krónur í mánaðarlaun miðað við gildistöku launakerfisins, þ.e. 1. desember 1997.

Stefnandi kveður aðila kjarasamningsins hafa gert sérstakt samkomulag um yfirfærsluna í hið nýja launakerfi. Þetta hafi verið gert með fylgiskjali 1 með kjarasamningnum og beri að skoða sem hluta hans. Í samkomulagi þessu sé við það miðað, að sérstök aðlögunarnefnd, skipuð fulltrúum viðkomandi stofnunar eða stofnana annars vegar og fulltrúum stéttarfélagsins hins vegar, skuli koma sér saman um nánari forsendur en þær sem greinir í lið 3.5. í samningi aðilanna frá 5. júlí 1997 um það hvernig störfum og/eða starfsheitum skyldi raðað í launakerfið. Með þessum hætti hafi átt að verða til sérstakt röðunarkerfi á hverri ríkisstofnun sem hefur félagsmenn stefnanda í sinni þjónustu. Það kæmi þá í stað röðunar í launaflokka samkvæmt eldri kjarasamningi, sem var miðlæg í þeim skilningi að hún tók til allra félagsmanna stefnanda sem störfuðu hjá stefnda. Þær forsendur skuli leggja til grundvallar við röðun í nýja kerfið eða tilfærslu starfa innan hvers starfshóps eða milli starfshópa í hinu nýja launakerfi. – Hafi aðlögunarnefnd ekki náð samkomulagi innan tilskilins tíma, sem ákveðinn er í þessu fylgiskjali, skuli ágreiningi vísað til úrskurðarnefndar sem skipuð skal tveimur fulltrúum stéttarfélagsins, einum frá viðkomandi stofnun og einum frá við-

komandi ráðuneyti. Oddamaður skuli tilnefndur af ríkissáttasemjara.

Stefnandi kveður fylgiskjal 1 hafa að geyma margvísleg ákvæði um framkvæmd yfirfærslunnar í hið nýja kerfi. Í 5. tölulið d-liðs þess sé svofellt ákvæði:

Sú niðurstaða sem verður um forsendur sem leggja skal til grundvallar við röðun starfa samkvæmt fylgiskjali þessu telst hluti þessa kjarasamnings.

Í e-lið þess sé svohljóðandi ákvæði:

Niðurstaða aðlögunarnefndar eða úrskurðarnefndar telst hluti þessa kjarasamnings.

Stefnandi vekur athygli á því, að verkefni aðlögunarnefndar taki ekki aðeins til þess að ákvarða röðunarreglur fyrir þá starfsmenn sem störfuðu hjá vinnuveitandanum þegar samningurinn var gerður, heldur hafi niðurstaðan hliðstætt gildi fyrir þá sem síðar koma til starfa þar, rétt eins og eldri kjarasamningurinn gerði.

Stefnandi vekur jafnframt athygli á því, að í fylgiskjali 1 með kjarasamningnum sé tekið af skarið um það, að við yfirfærsluna í nýja launakerfið megi enginn starfsmaður lækka í mánaðarlaunum fyrir dagvinnu. Það sé hins vegar ekki aðlögunarnefndarinnar að sjá til þess að slíkt gerist ekki, heldur sé hér um að ræða lágmarksákvæði sem stofnun beri að gæta af sjálfsdáðum þegar hún gengur frá röðun einstakra starfsmanna í launakerfið, þ.e. þegar niðurstaða af starfi aðlögunarnefndar, eða eftir atvikum úrskurðarnefndar, liggur fyrir.

Stefnandi kveður fylgiskjal 2 með kjarasamningi málsaðila 5. júlí 1997 hafa að geyma samkomulag samningsaðilanna um forsendur sem hafa skuli til hliðsjónar við röðun starfa til viðbótar því sem um getur í grein 3.5. í kjarasamningnum.

Stefnandi kveður samkomulag ekki hafa tekist í aðlögunarnefnd stefnanda og Ríkisspítala um flutning yfir í hið nýja launakerfi. Þess vegna hafi verið skipuð úrskurðarnefnd samkvæmt ákvæði b-liðs fylgiskjals 1 með kjarasamningnum 5. júlí 1997. Hafi fyrsti fundur nefndarinnar verið haldinn 5. febrúar 1998, en meirihluti nefndarinnar síðan kveðið upp úrskurð í málinu 18. mars 1998. Þeir sem að úrskurðinum standa hafi verið fulltrúar Ríkisspítala og heilbrigðis- og tryggingaráðuneytis (sic) ásamt oddamanni, tilnefndum af ríkissáttasemjara.

Stefnandi telur að úrskurðurinn sé haldinn slíkum annmörkum, að hann geti ekki gegnt því hlutverki sem slíkum úrskurði er ætlað í kjarasamningi málsaðilanna. Fram hafi komið, að Ríkisspítalar séu ósammála þessari skoðun. Stefnandi kveðst telja alveg ljóst, að forsenda sé brostin fyrir hinu nýja launakerfi, sem aðilar voru þó sammála um að taka upp, ef niðurstaðan eigi að vera í líkingu við þann úrskurð sem hér er til umfjöllunar. Því telur stefnandi óhjákvæmilegt að skorið verði úr um gildi úrskurðarins fyrir Félagsdómi.

Málsástæður og rökstuðningur stefnanda.

Stefnandi kveðst höfða mál þetta fyrir Félagsdómi samkvæmt heimild í 2. tölulið 1. mgr. 26. gr. laga um kjarasamninga opinberra starfsmanna nr. 94/1986.

Stefnandi kveðst stefna ríkissjóði Íslands í máli þessu samkvæmt 1. mgr. 3. gr. laga nr. 94/1986. Öðrum aðilum kjarasamningsins er ekki stefnt í málinu, þar sem stefnandi telur umræddan úrskurð eingöngu varða hagsmuni annarra vinnuveitenda en Ríkisspítala.

Stefnandi kveðst byggja ógildingarkröfu sína í málinu á tveimur málsástæðum:

1. Samkvæmt 9. gr. laga nr. 94/1986 skuli í kjarasamningi kveðið á um föst laun, vinnutíma, þar með talið vinnuvökur, laun fyrir yfirvinnu og fleiri atriði. Hinum umdeilda úrskurði sé ætlað að vera hluti kjarasamnings og koma í stað þess hluta hins eldri kjarasamnings sem innihélt upplýsingar um röðun í launaflokka. Eitt af meginatriðum við gerð kjarasamnings sé að ganga svo frá málum að þeir sem laun eiga að taka eftir honum geti áttað sig á því, hvaða laun þeir eiga að fá fyrir vinnu sína. Þetta grundvallarsjónarmið telur stefnandi meirihluta úrskurðarnefndarinnar hafa sniðgengið vísvitandi með þeim afleiðingum, að ógerningur sé fyrir nokkurn félagsmann stefnanda sem starfar hjá Ríkisspítölum að átta sig á því hvar hann á heima í launakerfinu. Telur stefnandi þetta svo mikinn annmarka á úrskurðinum, að kjarasamningurinn, útfærður með þessum hætti, uppfylli ekki þær lágmarkskröfur sem gera verði til efnis slíks samnings samkvæmt 9. gr.

Stefnandi bendir á, að þótt krafa um ógildingu úrskurðarins verði tekin til greina raski það ekki gildi kjarasamnings aðilanna frá 5. júlí 1997. Ógilding úrskurðarins þýði eingöngu það, að úrskurðarnefnd-

in verði að taka verk sitt upp aftur og ljúka því með fullnægjandi hætti.

2. Stefnandi kveðst einnig byggja sjálfstætt á því, að í hinum umdeilda úrskurði sé gengið þannig frá uppstillingu hvað varðar þau atriði sem tekið skuli tillit til við röðun starfa innan hvers launaramma, að vinnuveitandinn, Ríkisspítalar, hafi sjálfdæmi um það í öllum tilvikum, hvort starfsmaður skuli raðast þannig að hann fái launahækkun frá eldra launakerfi. Eins og hinn umdeildi úrskurður er útfærður sé ljóst að Ríkisspítalar hafi fullkomið ákvörðunarvald um það hvort þeir láta einhvern starfsmann hljóta launaflokkshækkun þó svo að hann uppfylli skilyrði til að hljóta hækkun um marga slíka flokka. Þetta sjálfdæmi komi fram í því, að í öllum mögulegum hækkunartilvikum, öðrum en þeim sem falla undir kafla 2.4. í úrskurðinum, geti vinnuveitandinn einhliða ákveðið að láta starfsmanninn enga hækkun hafa. Þetta gerist í skjóli þess, að svigrúm til hækkunar sé í öllum tilvikum tilgreint sem 0-2 flokkar. Er á því byggt, að úrskurðurinn sé hvað þetta varðar byggður á ólögmætum og ómálefnalegum sjónarmiðum, þar sem hann sé í senn andstæður yfirlýstum, sameiginlegum markmiðum beggja aðila við gerð kjarasamningsins 5. júlí 1997 og taki alfarið mið af því viðhorfi stjórnenda Ríkisspítala, að fjárhagur þeirrar ríkisstofnunar veiti ekkert svigrúm til launahækkana. Stefnandi telur, að úrskurðarnefndinni hafi verið óheimilt að virða að vettugi í úrskurði sínum þau meginsjónarmið sem liggja til grundvallar hinu nýja launakerfi og m.a. er lýst í 3. gr. kjarasamningsins 5. júlí 1997 og fylgiskjölum með honum nr. 1 og 2.

Stefnandi byggir á því, að úrskurðarnefndin hafi verið bundin af sameiginlegum yfirlýsingum málsaðila um útfærslu þessa nýja launakerfis. Auk þess sem rakið var í málavaxtakafla stefnunnar vísar stefnandi um þetta til yfirlýsingar aðila um þetta málefni 10. október 1997, en þar segir m.a.:

„Aðlögunarnefndir geti ekki vikið frá þeim launarömmum og skilgreiningum sem fram koma í 3. gr. kjarasamninganna. Aðlögunarnefndum sé hvorki ætlað að raða einstaklingum í launaflokka, né að semja um einstaklingsbundin launakjör. Verkefni þeirra sé að ákvarða reglur um röðun starfa. Röðunarreglurnar eigi hins vegar

að byggja á þeim kröfum sem starf gerir til starfsmanns hlutaðeigandi stofnunar og eiginleikum starfsmannsins, sbr. fylgiskjal 2."

Stefnandi byggir á því í þessu sambandi, að úrskurðarnefndin hafi í hinum umdeilda úrskurði farið út fyrir það umboð sem hún hafði frá samningsaðilum til að útfæra hið nýja launakerfi. Úrskurður hennar geti af þeim sökum ekki átt að hafa réttaráhrif ef annar hvor aðili málsins vill ekki una niðurstöðu hennar. Vísar stefnandi um þetta til meginreglna samningaréttarins, t.d. 11. gr. laga nr. 7/1936 um samningsgerð, umboð og ógilda löggerninga, meginreglna laga og eðlis máls.

Um málskostnaðarkröfu sína vísar stefnandi til 130. gr. laga nr. 91/1991 og áréttar að við ákvörðun málskostnaðar beri að taka tillit til þess, að stefnandi ber kostnað af virðisaukaskatti af málskostnaði.

Málsástæður og rökstuðningur stefnda.

Samkvæmt grein 3.5. í kjarasamningi aðila frá 5. júlí 1997 var gerð breyting á áður gildandi kjarasamningi með því að nýtt ákvæði kom í stað greinar 1.3.1. Eru störf nú skilgreind með almennum hætti í þremur römmum, A, B og C. Skilgreiningarnar eru almennar en ekki er fjallað um einstök starfsheiti eða starfsheitum raðað í launaflokka. Markmiðum hins nýja launakerfis sé lýst í 3. grein kjarasamningsins frá 5. júlí 1997 svo sem greinir í stefnu. Stofnun sé falin útfærsla og dagleg framkvæmd kjarasamninga þannig, að hún geti með hliðsjón af eðli starfsemi, skipulagi og/eða öðru því sem gefur stofnun sérstöðu ákveðið með samkomulagi, sem telst þá hluti kjarasamnings, við stéttarfélög starfsmanna hvaða þættir skuli lagðir til grundvallar við mat á störfum þeim sem innt eru af hendi á hennar vegum. Í sömu grein er svo fyrir mælt, að frá þeim tíma er hið nýja launakerfi taki gildi falli brott eldri launatafla, kaflinn um launaþrep og prófaldur svo og kaflinn um röðun í launaflokka. Þá segir í greininni að jafnframt falli brott öll ákvæði um röðun starfa í launaflokka. Um þetta hafi aðilar samið í kjarasamningi, gerðum á grundvelli laga nr. 94/1986 um kjarasamninga opinberra starfsmanna. Ekki byggi stefnandi á því, að kjarasamningurinn sjálfur sé andstæður 9. gr. þeirra laga.

Samkvæmt „Fylgiskjali 1 með samkomulagi fjármálaráðherra f.h. ríkissjóðs, Reykjavíkurborgar og Reykjalundar annars vegar og Félags íslenskra náttúrufræðinga hins vegar undirrituðu 5. júlí 1997"

(hér eftir nefnt Fylgiskjal 1) var mælt fyrir um að yfirfærsla í hið nýja launakerfi skyldi fara fram þannig, að sérstök nefnd (aðlögunarnefnd) skyldi koma sér saman um nánari forsendur en þær sem greindi í lið 3.5. í kjarasamningi frá 5. júlí 1997. Næði aðlögunarnefndin ekki samkomulagi skyldi ágreiningi aðila vísað til úrskurðarnefndar, en umboð hennar og hlutverk nái til hins sama. Í Fylgiskjali 1 séu ekki nánari efnisákvæði um hlutverk aðlögunar- eða úrskurðarnefnda, en aðilar séu víst sammála um að nefndum þessum sé hvorki ætlað að raða einstaklingum í launaflokka né að semja um einstaklingsbundin ráðningarkjör. Verkefni nefndanna sé að ákvarða reglur um röðun starfa. Lýsing stefnanda á hlutverki og umboði nefndanna í stefnu þar sem segir að þær hafi átt að koma sér saman um nánari forsendur um það „. . . hvernig störfum og/eða starfsheitum skyldi raðað inn í launakerfið", sé því röng og andstæð fyrrnefndu ákvæði hins miðlæga kjarasamnings aðila um, að kaflinn um launaþrep og prófaldur, svo og röðun í launaflokka og ákvæði um röðun starfa í launaflokka falli niður.

Í Fylgiskjali 1 sé kveðið á um að við yfirfærslu skuli tryggt að enginn lækki í mánaðarlaunum fyrir dagvinnu. Úrskurður sá sem stefnandi krefst ógildingar á sé ekki í andstöðu við þessa meginreglu sem aðilar hafa komið sér saman um. Hins vegar bendir stefndi á, að hið nýja launakerfi eða yfirfærsla starfsmanna í það feli ekki í sér að félagsmenn stefnanda ættu kröfur til hækkunar á launum eða kröfur til að taka laun eftir launaflokki sem væri hærri en laun samkvæmt fyrri kjarasamningi. Með hinum miðlæga kjarasamningi hafi ekki verið kveðið á um launahækkanir eða flokkahækkanir af neinu tagi og ekki mælt fyrir um aðrar hækkanir á laun en þær sem kveðið er á um í 2. gr. samningsins.

Með hinum nýja kjarasamningi hafi ekki verið hróflað við samstarfsnefndum og hlutverki þeirra samkvæmt 11. kafla kjarasamningsins, en ákvæðum þar að lútandi breytt, sbr. grein 13 í hinum nýja samningi.

Stefndi telur efni úrskurðar nefndar samkvæmt b-lið Fylgiskjals 1, sem kveðinn var upp þann 18. mars 1998 og krafist er ógildingar á, að öllu leyti innan þeirra marka sem aðilar kjarasamningsins settu. Er því mótmælt að einhver tilefni séu til að ógilda úrskurðinn eða að meirihluti nefndarmanna sem kvað hann upp hafi farið út fyrir umboð sitt samkvæmt kjarasamningi.

Málsástæður stefnanda séu um margt óljósar og órökstuddar. Stefnandi hafi t.d. ekki útskýrt hvað það er nákvæmlega í úrskurði nefndarinnar sem félagið telur ólögmætt eða ómálefnalegt eða hvers efnis hann telur að úrskurður nefndar samkvæmt a eða b lið Fylgiskjals 1 eigi að vera. Reifun þeirra atriða hljóti að teljast nauðsynleg til að stefndi eða dómurinn geti tekið afstöðu til sakarefnisins.

Úrskurður sá sem krafist er ógildingar á nái til allra starfsmanna á Ríkisspítölum sem starfa og njóta ráðningarkjara samkvæmt kjarasamningi aðila málsins. Í fyrsta lagi sé lýst í úrskurðinum, að við ákvörðun um röðun starfa í ramma og innan ramma skuli taka tillit til staðsetningar starfs í skipuriti, eðlis starfsins, ábyrgðar og umfangs og miða við að um sé að ræða viðvarandi/stöðugt verksvið. Taka skuli tillit til faglegrar, stjórnunarlegrar og/eða fjárhagslegrar umsjónar, ábyrgðar og álags og hvaða kröfur starfið geri til faglegrar/fræðilegrar hæfi eða færni starfsmanns. Samkvæmt úrskurðinum skal röðun byggð á hlutlægum mælikvörðum eftir því sem unnt er. Skuli stofnun raða störfum/starfsmönnum í launaramma og launaflokka á grundvelli skilgreininga í miðlæga kjarasamningnum (A, B og C), nánari regla samkvæmt úrskurðinum, svo og á grundvelli breytinga og viðbóta sem kunni að vera gerðar í samstarfsnefnd. Þá er í úrskurðinum mælt fyrir um, að ákvarðanir, sem teknar séu um, hvaða þættir skuli hafa áhrif á laun og með hvaða hætti, skuli skoðast sem fordæmi gagnvart öðrum starfsmönnum, svo tryggt verði að þeir njóti jafnræðis.

Um hinar nánari forsendur sem leggja skuli til grundvallar við röðun eða tilfærslu starfs innan hvers starfshóps eða milli starfshópa í hinu nýja launakerfi hafi nefndin síðan úrskurðað í fjórum meginköflum. Fjalli þrír þeirra um röðun starfa innan hvers launaramma, A, B og C þar sem í öllum tilvikum sé mælt fyrir um heimild til allt að tveggja viðbótarflokka að teknu tilliti til ýmissa þátta starfsins. Öll þau atriði sem þar kunna að vega til hækkunar séu þess eðlis að vera háð mati stofnunar eða vinnuveitanda. Séu þau öll hluti af þeim starfslýsingum og skilgreiningum starfa sem vinnuveitandi ákveður. Í fjórða kafla úrskurðarins (2.4.) sé hins vegar mælt fyrir um mat á nokkrum þáttum er einkum varða starfsmann (einstaklingsbundnir þættir). Sé þar annars vegar mælt fyrir um vægi menntunar og hins vegar starfsreynslu. Verði menntun metin til þriggja

viðbótarflokka hið mesta innan ramma A og B, en allt að tveggja flokka í ramma C. Nánar sé kveðið á um að einn viðbótarflokkur komi fyrir 120 eininga B.S. próf eða B.S. honour próf, tveir flokkar ef um sé að ræða M.S. próf eða sambærilegt (þó einn innan C-ramma) og þrír viðbótarflokkar fyrir doktorspróf eða þess sem telst sambærilegt (þó tveir innan C-ramma). Fyrir aðra menntun, endurmenntun eða símenntun sem nýtist í starfi geti komið einn viðbótarflokkur. Hvað varðar starfsreynslu sé mælt fyrir um einn viðbótarflokk innan allra ramma eftir 5 ára starf.

Í úrskurði nefndarinnar sé auk þess mælt fyrir um, að starfsmaður sem ekki telur röðun rétta miðað við fyrirliggjandi forsendur eigi rétt á að fá röðun sína endurmetna. Skal þá ágreiningi skotið til samstarfsnefndar í samræmi við 11. kafla kjarasamningsins og Fylgiskjals 2.

Stefndi mótmælir því að úrskurðarnefndin hafi vísvitandi sniðgengið einhver grundvallarsjónarmið sem þeim hafi verið skylt að leggja til grundvallar eftir kjarasamningi eða í samræmi við 9. gr. laga nr. 94/1986. Nefndinni hafi einungis verið ætlað að útfæra ákveðinn hluta kjarasamnings innan hinna fyrirframgefnu skilgreininga sem fram komu í ramma A, B og C. Stefnandi hafi ekki dregið í efa gildi þess kjarasamnings sem aðilar þessa máls standa að og uppfylli hann öll þau atriði sem koma eiga fram í kjarasamningi eftir nefndri 9. gr. Hafi aðilum verið frjálst að gera kjarasamning og ráða efni hans, þar á meðal því hvaða umboð, og hvers efnis, veitt voru stofnunum á grundvelli kjarasamningsins, svo sem aðlögunarnefndum, úrskurðarnefndum og samstarfsnefndum. Samkvæmt nefndri 9. gr. sé ekki skylt að raða starfsheitum í launaflokka. Ekki hafi nefndinni verið ætlað að kveða á um einstaklingsbundin ráðningarkjör. Nefndinni hafi þannig ekki verið ætlað að úrskurða eða taka ákvarðanir um skipurit stofnunar, eðli hennar eða að gera úr garði starfslýsingar. Viðkomandi stofnun taki ákvörðun um það hvaða starfi hver og einn gegni, geri ráðningarsamninga og ráði skipulagi vinnunnar. Einstök ágreiningsmál beri að leysa á grundvelli samstarfsnefnda, en stefnandi virðist í máli þessu blanda nokkuð saman hlutverki aðlögunar- og úrskurðarnefnda samkvæmt a og b liðum Fylgiskjals 1 annars vegar og samstarfsnefnda samkvæmt 11. kafla kjarasamnings hins vegar. Framangreindu til stuðnings vísar stefndi til ákvæða kjarasamningsins, almennra reglna vinnuréttar og

ákvæða í lögum nr. 70/1996 um réttindi og skyldur starfsmanna ríkisins, einkum 2. mgr. 5. gr., 8. gr., 15. gr., 17. gr., 19. gr. og 42. gr.

Stefndi bendir á ýmis atriði í kjarasamningi aðila eins og hann var fyrir breytingu þá er gerð var þann 5. júlí 1997, en þar voru fyrir mjög almenn ákvæði um röðun í launaflokka. Voru starfsheiti í grundvallaratriðum nefnd sem náttúrufræðingur 1-3, yfirnáttúrufræðingur 1-3 og forstöðumaður 1-2. Var þessum þremur meginflokkum raðað eftir eldra kerfi með almennum skilgreiningum, svo sem fram kom í fylgiskjali með hinum eldri kjarasamningi. Mat um það hvar í flokki viðkomandi félagsmaður stefnanda var, hafi samkvæmt hinu eldra kerfi verið vinnuveitandans eða stofnunar. Samkvæmt hinu nýja kerfi sé hins vegar tryggt að yfirfærslan leiði ekki til lækkunar mánaðarlauna fyrir dagvinnu. Áunnar flokkahækkanir samkvæmt eldra kerfi myndu þannig skila sér inn í hið nýja.

Stefnandi byggi á því að vinnuveitandinn, í þessu tilviki Ríkisspítalar, hafi sjálfdæmi um það í öllum tilvikum hvort starfsmaður skuli raðast þannig að hann fái launahækkun frá eldra launakerfi. Stefndi byggir á, að hinn nýi kjarasamningur, sem undirritaður var þann 5. júlí 1997, hafi ekki kveðið á um að starfsmenn ættu rétt á sérstakri launahækkun vegna yfirfærslunnar í hið nýja kerfi. Sé ekki um að ræða kröfu eftir kjarasamningi til annarra launahækkana en mælt er fyrir um í 2. gr. kjarasamningsins.

Vinnuveitandans sé að meta hvort starfið sjálft gefi tilefni til hækkunar og hvort krafist sé sérstakra hæfniskrafna. Viðkomandi stofnun eigi að sjálfsögðu mat um það hvort talið sé að starfsmaður hafi sýnt sérstaka hæfni. Vinnuveitandi leggi til grundvallar skipurit stofnunar og almenn stjórn sé á forræði hans, svo og ákvörðunarvald um það hvort tiltekið starf sé stjórnunarstarf eða ekki. Engu máli skiptir hvort úrskurður nefndarinnar hefði verið þess efnis, að hvert þeirra atriða sem talin eru upp í liðum 2.1.-2.3. væru metin sem 1 flokkur hver, 1-2 flokkar eða með öðrum hætti, enda eigi vinnuveitandinn mat um það hvort þessi atriði gæfu yfirleitt tilefni til að meta þau til hækkunar eða tilfærslu milli flokka. Ekki gæti það talist raunhæf krafa starfsmanns að hann yrði metinn sérstaklega hæfur, starf hans væri sérstaklega flókið eða bundið álagi. Ekki ætti starfsmaður heldur kröfu til þess, að starf hans yrði viðurkennt eða metið sem stjórnunarstarf eða til stefnumótunar, þ.e. að starfslýsingu hans yrði breytt. Öðru máli gengi hins vegar um þá þætti

sem úrskurðarnefndin lagði til grundvallar um tiltekin einstaklingsbundin atriði eins og menntun og reynslu sem meta mætti hlutlægt, en þar hafi verið mælt fyrir um tiltekna viðbótarflokka sem verði að teljast ófrávíkjanlegir og sem einstakir starfsmenn eigi kjarasamningsbundinn rétt til á hverjum tíma.

Meginmarkmið hins nýja kjarasamnings hafi verið að veita stofnunum meira svigrúm til að láta ýmis atriði, eins og þau sem reifuð eru í köflum 2.1.-2.3. í hinum umdeilda úrskurði, hafa áhrif á röðun í launaflokka. Starfsmaður geti samkvæmt kjarasamningi krafist endurmats að uppfylltum skilyrðum, en eigi ekki kröfu til þess á grundvelli kjarasamnings að starfslýsingu hans verði breytt. Í því tilviki að starfslýsingu væri breytt af hálfu vinnuveitenda kæmi til endurmats, eftir atvikum á vettvangi samstarfsnefndar, sbr. og 19. gr. laga nr. 70/1996. Auk þess er bent á fyrrnefnd ákvæði í úrskurði nefndarinnar frá 18. mars 1998 um, að ákvörðun sem tekin sé um hvaða þættir geti haft áhrif á launaflokka og með hvaða hætti, skuli skoðast sem fordæmi gagnvart örðum starfsmönnum, svo tryggt verði að þeir njóti jafnræðis. Ákvæði þessi skoðist síðan sem hluti kjarasamningsins sem og ákvæði um samstarfsnefnd og umboð hennar til að leysa úr ágreiningi um þessi atriði.

Stefndi mótmælir því að úrskurðurinn sé byggður á ólögmætum og ómálefnalegum sjónarmiðum eða andstæður yfirlýstum markmiðum aðila við gerð kjarasamningsins. Ekki verði ráðið af úrskurðinum að efni hans taki mið af fjárhag Ríkisspítala sérstaklega. Nefndinni hafi ekki verið ætlað að kveða á um launahækkanir. Nefndinni hafi ekki verið veitt umboð til að raða störfum í launaflokka eða mæla fyrir um einstaklingsbundin ráðningarkjör og hafi ekki gert það. Nefndin hafi úrskurðað almennt um nánari reglur sem hafa skyldi til hliðsjónar.

Stefnandi byggi á því, að úrskurðarnefndin hafi í hinum umdeilda úrskurði farið út fyrir umboð það sem hún hafði frá samningsaðilum til að útfæra hið nýja launakerfi. Málsástæða stefnanda þessa efnis sé án rökstuðnings eða útskýringa. Sé ókleift fyrir stefnda að ráða í málsástæðu stefnanda þessa efnis, enda ekki bent á í hvaða atriðum nefndin hafi farið út fyrir umboð sitt. Stefndi mótmælir því, að úrskurðarnefndin hafi farið út fyrir umboð það sem hún hafði samkvæmt kjarasamningi og mótmælir tilvísun til 11. gr. laga nr. 7/1936. Vísar stefndi til sameiginlegrar yfirlýsingar aðila kjarasamn-

ingsins frá 10. október 1997, þar sem þeir veittu fulltrúum í aðlögunarnefndum fullt umboð til að semja um forsendur fyrir röðun starfa innan hverrar stofnunar. Þar hafi verið áréttað að verkefni nefndanna væri að ákveða reglur um röðun starfa, en ekki röðunina sjálfa, ákvörðun um hvar einstaklingum yrði raðað í flokka eða um einstaklingsbundin ráðningarkjör.

Stefndi bendir á til túlkunar á kjarasamningi og kröfum sínum til stuðnings, að af hálfu stefnanda hafi verið ritað undir forsendur sem leggja skuli til grundvallar röðun á vettvangi aðlögunarnefnda þar sem efni og forsendur séu hliðstæðar við það sem stefnandi telji að sæta eigi ógildingu. Er meðal annars bent á samkomulag aðlögunarnefndar Veðurstofu Íslands og stefnanda frá 12. desember 1997. Þar séu þættir er varða menntun ákveðnir þannig, að mismunandi prófgráður viti á tiltekna viðbótarflokka. Atriði eins og umfang starfs, ábyrgð, álag og fleira séu hins vegar ekki bundin við ákveðna flokka og svigrúm veitt til allt að 6 flokka innan B-ramma. Hliðstæðar forsendur séu lagðar til grundvallar innan A-ramma, en einungis í C-ramma sé mælt fyrir um stöðu tiltekinna starfsheita, sem þó sé ekki fastmælum bundið og svigrúm milli flokka fyrir hendi.

Vísar stefndi einnig til samkomulags, sem gert hefur verið annarsstaðar, um nánari forsendur fyrir röðun á hinum ýmsu stofnunum sem stefnandi hafi átt aðila að.

Með vísan til þess hvernig stefnandi hafi staðið að samkomulagi innan aðlögunarnefnda sjáist að málatilbúnaður stefnanda í þessu máli sé ekki í samræmi við það hvaða skilning félagið sjálft hafi lagt í efni og ákvæði kjarasamningsins frá 5. júlí 1997 og þau tvö fylgiskjöl hans sem nefnd hafa verið að framan. Efni úrskurðarins frá 18. mars 1998 vegna félagsmanna stefnanda hjá Ríkisspítölum sé því í fullu samræmi við staðfesta framkvæmd kjarasamningsins af hálfu beggja aðila hingað til.

Til stuðnings kröfu stefnda um málskostnað vísast til XXI. kafla laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála, sbr. 65. gr. laga nr. 80/1938 um stéttarfélög og vinnudeilur.

Niðurstaða.

Með samkomulagi um breytingar og framlengingu á kjarasamningi stefnanda annars vegar og fjármálaráðherra f.h. ríkissjóðs, Reykjavíkurborgar og Reykjalundar hins vegar 5. júlí 1997 var samið um að taka upp nýtt launakerfi. Samkvæmt samningnum var til-

gangur með þessari breytingu m.a. að auka sveigjanleika launakerfisins, draga úr miðstýringu í launaákvörðunum og koma á skilvirkara launakerfi sem tæki mið af þörfum og verkefnum stofnana og starfsmanna þeirra. Þá var tilgangurinn að fela stofnun útfærslu og daglega framkvæmd kjarasamninga þannig að hún geti með hliðsjón af eðli starfsemi, skipulagi og/eða öðru því sem gefur stofnun sérstöðu ákveðið með samkomulagi, sem telst þá hluti kjarasamnings, við stéttarfélög starfsmanna hvaða þættir skuli lagðir til grundvallar við mat á störfum þeim sem innt eru af hendi á hennar vegum. Í samningnum segir að hið nýja launakerfi skuli taka gildi 1. desember 1997 en vera að fullu komið til framkvæmda 1. janúar 1998. Frá þeim tíma fellur brott eldri launatafla, kaflinn um launaþrep og prófaldur svo og kaflinn um röðun í launaflokka. Jafnframt falla brott öll ákvæði um röðun starfa í launaflokka.

Í grein 3.5. í samkomulaginu er ákvæði um skilgreiningu starfa í römmum A, B og C. Í fylgiskjali 2 með samkomulaginu er kveðið á um forsendur sem aðilar eru sammála um að hafa skuli til hliðsjónar við röðun starfa til viðbótar því sem um getur í framangreindri grein 3.5. Þar segir m.a., að í ljósi þess að með upptöku nýs launakerfis falli niður þau viðmið og þær röðunarreglur sem verið hafa í texta kjarasamnings hafi samningsaðilar orðið ásáttir um að nánar tiltekin atriði verði höfð til hliðsjónar við ákvörðun nánari forsendna en getur í grein 3.5. við röðun starfa innan hverrar stofnunar fyrir sig. Síðar segir í skjali þessu:

„Þegar fyrir liggur sameiginleg afstaða til m.a. þessara þátta er þar með búið að ákveða hvaða þættir skuli ráða röðun starfsmanna þessarar stofnunar. Starfsmaðurinn á þar með rétt á að fá röðun sína endurmetna telji hann sig uppfylla fyrrgreindar forsendur og stofnun er skylt að endurraða honum ef það er rétt. Ef stofnun hafnar endurmati þá getur starfsmaður skotið því til samstarfsnefndar samkvæmt kjarasamningi og þar er, að nákvæmlega sama hætti og nú, tekin endanleg ákvörðun um það hvort röðun starfsmanns skuli breytt eða ekki.

Í sérstökum tilvikum þar sem starfsmaður fellur ekki að hinum almennu skilgreiningum er heimilt, með samkomulagi í samstarfsnefnd, að raða honum í ramma B eða C."

Með gerð samkomulagsins 5. júlí 1997 var ekki samið um röðun starfsmanna í launaflokka. Samkvæmt fylgiskjali 1 með samkomu-

laginu skal aðlögunarnefnd, sem skipuð er allt að þremur fulltrúum stofnunar eða stofnana, annars vegar og allt að þremur fulltrúum stéttarfélags, eða stéttarfélaga ef þau svo kjósa, hins vegar koma sér saman um nánari forsendur, en þær sem greinir í lið 3.5. í samkomulagi aðila dags. 5. júlí 1997. Þær forsendur skal leggja til grundvallar við röðun eða tilfærslu starfa innan hvers starfshóps eða milli starfshópa í hinu nýja launakerfi.

Eins og að framan greinir er í fylgiskjali 2 með samkomulaginu tekið fram að með upptöku nýs launakerfis falli niður þau viðmið og þær röðunarreglur sem verið hafa í texta kjarasamnings. Hafa samningsaðilar orðið ásáttir um að tilgreind atriði verði höfð til hliðsjónar við ákvörðun nánari forsendna en getur í grein 3.5. við röðun starfa innan hverrar stofnunar fyrir sig. Jafnframt segir að við ákvörðun um röðun starfs (þ.e. grunnröðun starfs) verði fyrst og fremst miðað við að um sé að ræða viðvarandi/stöðugt verksvið og eins og þar sé verið að meta þá þætti starfsins sem leiða af þeim verkefnum/viðfangsefnum sem stofnun ber að sinna. Því til viðbótar getur svo verið eðlilegt að meta persónubundna þætti sem gera menn hæfari til að sinna viðkomandi starfi.

Hinn 10. október 1997 undirrituðu Bandalag háskólamanna f.h. hlutaðeigandi aðildarfélaga og samninganefnd ríkisins yfirlýsingu þar sem fram kemur að með gerð kjarasamninganna hafi samningsaðilar veitt fulltrúum í aðlögunarnefndum fullt umboð til að ljúka þessum hluta kjarasamningsgerðarinnar, þ.e. semja um forsendur fyrir röðun starfa innan hverrar stofnunar. Athygli er á því vakin að aðlögunarnefndir geti ekki vikið frá þeim launarömmum og skilgreiningum sem fram koma í 3. gr. kjarasamninganna. Jafnframt að aðlögunarnefndum sé hvorki ætlað að raða einstaklingum í launaflokka né að semja um einstaklingsbundin launakjör. Verkefni þeirra er að ákvarða reglur um röðun starfa. Röðunarreglurnar eiga að byggja á þeim kröfum sem starf gerir til starfsmanns, hlutaðeigandi stofnunar og eiginleikum starfsmannsins.

Það sem hér hefur verið rakið og annað sem fram kemur í skjölum málsins sýnir að samið var um grundvallarbreytingu á launakerfi gildandi kjarasamnings sem framlengdur var til 31. október 2000.

Hlutverk aðlögunarnefnda og úrskurðarnefndar er að kveða á um nánari forsendur en þær sem greinir í 3.5. í samkomulaginu frá

5. júlí 1997 fyrir skilgreiningum á römmum og röðun starfa innan þeirra. Það er hins vegar hlutverk einstakra stofnana að raða störfum og starfsmönnum í launaflokka í samræmi við ofangreindar forsendur. Ekki hefur verið sýnt fram á að þegar því starfi er lokið verði erfiðara fyrir þann sem tekur laun eftir nýja launakerfinu að átta sig á því heldur en það var eftir eldra kerfi. Verður því ekki fallist á ógildingarkröfu stefnanda á því byggða, að úrskurðurinn frá 18. mars 1998 sé svo óljós að ógerningur sé fyrir nokkurn félagsmann stefnanda sem starfar hjá Ríkisspítölum að átta sig á því hvar hann á heima í launakerfinu. Ekki er heldur á það fallist að úrskurðurinn, sem kveðinn er upp í samræmi við framangreint samkomulag aðila um breytingar á kjarasamningi, brjóti gegn 9. gr. laga nr. 94/1986 um kjarasamninga opinberra starfsmanna.

Í hinum umdeilda úrskurði er skilgreining á A, B og C ramma sú sama og í grunnkjarasamningnum og eru nánari forsendur röðunar að því leyti ekki að finna í úrskurðinum. Líta verður svo á að úrskurðarnefndin hafi talið að um nægjanlega skýra skilgreiningu væri að ræða. Hefur stefnandi ekki gert sérstakar athugasemdir um þetta atriði en fyrst og fremst beint málatilbúnaði sínum að forsendum fyrir röðun innan hvers ramma.

Hinn umdeildi úrskurður veitir Ríkisspítölum mikið svigrúm til röðunar starfsmanna í launaflokka. Við þá röðun er svigrúm Ríkisspítala þó takmarkað við tiltekna þætti sem taldir eru í úrskurðinum og varða bæði starfið og eiginleika þeirra sem störfum gegna. Þessir þættir samrýmast fylgiskjali 2 með samkomulaginu frá 5. júlí 1997. Ekki verður annað séð en að við skilgreiningu þessara þátta og vægi þeirra og hafi verið byggt á hlutlægum og málefnalegum sjónarmiðum. Þá verður ekki séð að það svigrúm, sem Ríkisspítölum er veitt með úrskurðinum, sé meira en gert var ráð fyrir í kjarasamningi, enda er tryggt að enginn lækkar í launum og starfsmenn geta borið ágreining um röðun sína undir samstarfsnefnd.

Hvað varðar þá málsástæðu stefnanda sérstaklega að ólögmætt eða ómálefnalegt hafi verið að tilgreina svigrúm til hækkunar 0-2 flokka er til þess að líta að í fylgiskjali 1 með samkomulaginu frá 5. júlí 1997 er kveðið á um það að tryggt skuli að enginn lækki í mánaðarlaunum fyrir dagvinnu við yfirfæsluna. Ekki er kveðið á um það í samkomulaginu eða fylgiskjölum þess að félagsmenn stefnanda eigi kröfu til hækkunar á launum eða kröfu til að taka laun eftir launa-

flokki sem væri hærri en launaflokkur samkvæmt fyrri kjarasamningi. Með hinum miðlæga kjarasamningi er ekki kveðið á um launahækkanir eða flokkahækkanir og ekki mælt fyrir um aðrar hækkanir á laun en þær sem kveðið er á um í 2. gr. samningsins, þ.e. hækkun um 4,7% frá 1. júní 1997, 5,56% frá 1. janúar 1998, 3,50% frá 1. janúar 1999 og 3,00% frá 1, janúar 2000. Verður því ekki á það fallist með stefnanda að það, að í úrskurðinum sé svigrúm til hækkunar tilgreint sem 0-2 flokkar, byggist á ólögmætum eða ómálefnalegum sjónarmiðum, enda verður að telja að hefði svigrúm til hækkunar verið talið frá einum hefði verið ákveðið að allir skyldu hækka a.m.k. um einn flokk. Meðal markmiða samkomulagsins og gagna sem því fylgja var að auka sveigjanleika til ákvörðunar launa, sem hlýtur að eiga að vera á báða bóga. Ekki er óeðlilegt að svigrúmið sé ákveðið þannig að verið geti að um enga hækkun sé að ræða.

Verður því ekki á þá málsástæðu fallist að úrskurðarnefndin hafi í hinum umdeilda úrskurði farið út fyrir það umboð sem hún hafði frá samningsaðilum.

Með vísan til framanritaðs er niðurstaða málsins að sýknukrafa stefnda er tekin til greina.

Eftir atvikum þykir rétt að málskostnaður falli niður.

Dómsorð:

Stefndi, ríkissjóður Íslands, skal vera sýkn af kröfum stefnanda, Félags íslenskra náttúrufræðinga, í máli þessu.

Málskostnaður fellur niður.